

Siniša Nikšić*

PREKRŠAJNA DJELA ZLOUPORABE DROGA I UČINCI NAKON DEKRIMINALIZACIJE KAZNENOG DJELA POSJEDOVANJA DROGE BEZ NAMJERE NJEZINA STAVLJANJA U PROMET TE OSTVRT NA NEKE ASPEKTE PREKRŠAJNOG ZAKONA

U radu se obrađuje problematika suzbijanja zlouporabe droga kroz ulogu prekršajnog zakonodavstva u suzbijanju tog ponašanja kao jednog od najsloženijih problema kažnjivih radnji. Pri suzbijanju zlouporabe droga, pored uloge kaznenog zakonodavstva kao najznačajnije u tom segmentu, određenu težinu ima i prekršajno zakonodavstvo te prekršajni postupak kao specifičan oblik kaznenog postupka, i to sankcioniranjem nižeg stupnja povreda odnosno ugrožavanja temeljnih društvenih vrijednosti u sferi svih djela prekršaja, pa tako i suzbijanja zlouporabe droga.

Dodatna težina u suzbijanju zlouporabe droga dana je dekriminalizacijom kaznenog djela posjedovanja droge bez namjere njezina stavljanja u promet te je takvo ponašanje, koje je do dekriminalizacije takvog ponašanja kao kaznenog djela bilo sankcionirano i kao kazneno djelo i kao djelo prekršaja, sada ostalo sankcionirano samo u sferi prekršajnog zakonodavstva i sudovanja.

To je posebno važno radi dosljedne primjene načela ne bis in idem, a dodatna težina ostvarenju primjene tog načela, u odnosu i na sve ostale prekršaje u slučajevima kada kazneno djelo obuhvaća i obilježja prekršaja, ostvarena je i odredbama Prekršajnog zakona, koje propisuju da ako je protiv počinitelja prekršaja započeo kazneni postupak, u tim se slučajevima ne može pokrenuti prekršajni postupak odnosno ako je prekršajni postupak već pokrenut, ne može se nastaviti.

Nadalje, u radu je dan općenito osvrt na neke specifičnosti vezane za prekršajno zakonodavstvo i prekršajno sudovanje, kao i kratak osvrt na neke aspekte prekršajnog zakonodavstva i sudovanja, kada se prekršajni postupak vodi protiv maloljetnih počinitelja prekršaja.

* Siniša Nikšić, sudac Visokog prekršajnog suda Republike Hrvatske

1. UVOD

U suzbijanju zlouporabe droga, kao jednog od najsloženijeg problema kažnjivih ponašanja, pored najveće uloge kaznenog zakonodavstva koje kao *ultima ratio* sankcionira samo najteže povrede ili ugrožavanje temeljnih društvenih vrijednosti, u ostvarenju toga cilja veliku ulogu ima i prekršajno zakonodavstvo i prekršajni postupak kao specifičan oblik kaznenog postupka, radi suzbijanja prekršaja iz ovog područja sankcioniranjem nižeg stupnja povreda ili ugrožavanja istih tih vrijednosti, kada se njihova zaštita ne ostvaruje kaznenopravnom prisilom.

Uloga prekršajnog zakonodavstva u suzbijanju zlouporabe droga došla je još do većeg izražaja kada je novim Kaznenim zakonom (nastavno: KZ/11) došlo do dekriminalizacije posjedovanja droge bez namjere njezina stavljanja u promet (kazneno djelo iz bivšeg članka 173. stavka 1. KZ/97) te je takvo ponašanje ostalo sankcionirano samo u prekršajnoj sferi, a takvo normiranje osiguralo je dosljednu primjenu načela *ne bis in idem* u tim slučajevima.

Također, dosljedna primjena načela *ne bis in idem* na sva djela prekršaja ostvarena je kroz odredbe Prekršajnog zakona propisivanjem da ako je protiv počinitelja prekršaja započeo kazneni postupak zbog kaznenog djela kojim je obuhvaćen i prekršaj, ne može se za taj prekršaj pokrenuti prekršajni postupak, a ako je pokrenut prekršajni postupak, ne može se nastaviti.

Također, treba naglasiti da pored prekršaja koji su sankcionirani Zakonom o suzbijanju zlouporabe droga, još nekoliko zakona u prekršajnoj sferi sankcionira prekršaje iz ovog područja (Zakon o prekršajima protiv javnog reda i mira, Zakon o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima, Zakon o provedbi uredbi Europske unije iz područja prekursora za droge i Zakon o sigurnosti prometa na cestama).

Konačno, važna uloga prekršajnog zakonodavstva i prekršajnog sudovanja u suzbijanju zlouporabe droga, a isto tako i u odnosu na ostale prekršaje, dolazi do izražaja i kada je riječ o maloljetnim počiniteljima tih prekršaja, imajući u vidu da je za primjenu materijalno-pravnih i procesnih odredbi odlučna dob maloljetnog počinitelja prekršaja te vrste sankcija koje se mogu primijeniti prema maloljetnom počinitelju prekršaja s obzirom na njihovu svrhu i cilj da u prvom redu imaju specijalni preventivni učinak na maloljetnog počinitelja prekršaja kroz njihov odgojni i zaštitni karakter.

2. ZAKONSKI OKVIRI U SFERI PREKRŠAJNOG ZAKONODAVSTVA I PREKRŠAJNOG POSTUPKA

Specifičnost prekršajnog zakonodavstva ogleda se u činjenici da su materijalnopravne odredbe koje se odnose na djela prekršaja propisane u Prekršajnom zakonu (Narodne novine br. 107/07, 39/13 i 157/13, nastavno: PZ) kao temeljnom zakonu, ali isto tako i u mnogobrojnim posebnim zakonima i propisima koji propisuju prekršaje iz različitih područja društvenog života.

Bitno je posebno istaknuti da kada drugi zakon odnosno propis o prekršaju propisuje materijalnopravne i postupovne odredbe koje su protivne PZ, uvijek će se u tim slučajevima primijeniti odredbe PZ (članak 257. PZ).

2.1. Definicija prekršaja (članak 1. PZ)

Definicija prekršaja sadržana je u članku 1. PZ, kojim je propisano da se prekršaji i prekršajnopravne sankcije propisuju samo za ona ponašanja kojima se povređuje ili ugrožava javni poredak, društvena disciplina i društvene vrijednosti zajamčene i zaštićene Ustavom Republike Hrvatske, međunarodnim pravom i zakonima čija zaštita nije moguća bez prekršajnog sankcioniranja, a njihova zaštita se ne ostvaruje kaznenopravnom prisilom.

Ova definicija prekršaja precizno razgraničuje prekršaje od kaznenih djela, s obzirom na to da je definicijom prekršaja naglašeno da se i propisivanjem prekršaja te prekršajnopravnih sankcija štite društvene vrijednosti zajamčene i zaštićene Ustavom Republike Hrvatske, međunarodnim pravom i zakonima, a njihova se zaštita ne ostvaruje kaznenopravnom prisilom odnosno ako se kaznenopravna prisila ne pokazuje dostatnom za njihovu potpunu zaštitu.

Dakle, razlika između prekršaja i kaznenog djela ogleda se u jačini apstraktnog ili konkretnog ugrožavanja vrijednosti koje je potrebno štititi ili u stupnju povrede tih vrijednosti odnosno nastupanju zabranjene posljedice kada ugrožavanje preraste u povređivanje zaštićenog dobra, a ne u bitnom razlikovanju vrijednosti koje se vrlo često štite i kaznenim i prekršajnim pravom.

Definicija prekršaja sadržana u članku 1. PZ suzuje mogućnost dvostrukog inkriminiranja nekog ponašanja kao prekršaja i kao kaznenog djela te ujedno sprječava mogućnost da se okrivljeniku dva puta sudi za istu stvar kada je kaznenim djelom obuhvaćen i prekršaj te se na taj način ostvaruje i puno dosljednija primjena načela *ne bis in idem*.

2.2. Načelo krivnje (članak 4. PZ)

Jedno od temeljnih načela u sferi prekršajnog zakonodavstva i sudovanja propisanih u glavi prvoj (I.) – Temeljne odredbe PZ, pored ostalih temeljnih načela, jest načelo krivnje. Načelo krivnje definirano je u odredbi članka 4. PZ, kojim je propisano da nitko ne može biti kažnjen niti se prema njemu može primijeniti druga prekršajnoppravna sankcija ako nije kriv za počinjeni prekršaj.

2.3. Sadržaj krivnje (članak 25. PZ)

Počinitelj prekršaja kriv je za počinjeni prekršaj ako je u vrijeme počinjenja prekršaja bio ubrojav, postupao je iz nehaja ili s namjerom kada je za prekršajnu odgovornost propisan taj oblik krivnje.

Dakle, za prekršajnu odgovornost dovoljan je nehaj počinitelja prekršaja, osim kada je propisom o prekršaju za počinitelja prekršaja propisana prekršajna odgovornost i za taj oblik krivnje. Iznimno, PZ dopušta mogućnost da se propisom o prekršaju može propisati odgovornost samo za namjeru.

3. SUBJEKTI PREKRŠAJNOG POSTUPKA (članak 108. PZ)

Članak 108. PZ propisuje kao subjekte prekršajnog postupka stranke i sudionike tog postupka.

Kao stranke u prekršajnom postupku članak 108. stavak 1. točke 1. i 2. PZ propisuje ovlaštenog tužitelja i okrivljenika, dok se stavkom 2. točkama 1.-4. toga članka propisuje da su sudionici prekršajnog postupka branitelj okrivljenika, zakonski zastupnik ili opunomoćenik (okrivljenika, oštećenika, ovlaštenog tužitelja te drugih sudionika u postupku), oštećenik te druga osoba koje se tiče vođenje prekršajnog postupka.

3.1. Stranke u prekršajnom postupku (članak 108. stavak 1. točke 1. i 2. PZ)

Kako je već navedeno, u članku 108. stavku 1. točkama 1. i 2. PZ propisano je da su stranke u prekršajnom postupku ovlašteni tužitelj i okrivljenik, a njihov položaj kao i specifičnosti svake od stranaka prekršajnog postupka sadržani su u člancima 109., 109.a, 109.b, 109.c, 109.d, 109.e, 110., 111., 112., 113. i 114. PZ.

3.1.1. Ovlašteni tužitelj (članak 109. PZ)

Tko je ovlašteni tužitelj u prekršajnom postupku koji obavlja funkciju prekršajnog progona konkretnog počinitelja prekršaja propisano je člankom 109. PZ, koji kao ovlaštenog tužitelja propisuje državnog odvjetnika, tijelo državne uprave, pravne osobe s javnim ovlastima i oštećenika.

Potrebno je istaknuti razliku prekršajnopravnog sustava od kaznenopravnog sustava u pogledu progona počinitelja djela, jer se progon počinitelja bilo koje vrste prekršaja poduzima po službenoj dužnosti, odnosno u prekršajnopravnom sustavu nema progona po privatnoj tužbi. Međutim, oštećenik kao tužitelj uvijek može podnijeti optužni prijedlog zbog prekršaja koji je počinjen na njegovu štetu, naravno uvažavajući pritom određene specifičnosti koje su vezane za oštećenika kao tužitelja kada obavlja funkciju progona konkretnog počinitelja prekršaja.

Što se tiče pokretanja prekršajnog postupka, PZ ne predviđa nikakav određeni stupanj sumnje na počinjenje prekršaja, a nisu predviđene ni kakve obvezne formalizirane postupovne radnje tijela postupka u svezi s pokretanjem prekršajnog postupka. Iz navedenih razloga važne su odredbe PZ (članak 109.a, 109.b, 109.c, 109.d i 109.e citiranog Zakona), kojima se definira aktivnija uloga ovlaštenog tužitelja u ostvarenju njegove funkcije progona počinitelja prekršaja, daje ovlaštenje za primjenu načela oportuniteta ovlaštenim tužiteljima (državnom odvjetniku, tijelu državne uprave i pravnoj osobi s javnim ovlastima), zatim omogućuje počinitelju prekršaja da što prije sazna zašto se okrivljuje te da se pravodobno upozna s pravima i obvezama u postupku, omogućuje se kvalitetna priprema obrane u postupku te konačno podizanje učinkovitosti vođenja prekršajnog postupka kao i skraćivanje njegova trajanja.

3.1.2. Državni odvjetnik kao ovlašteni tužitelj (članak 110. PZ)

U članku 110. PZ propisane su ovlasti državnog odvjetnika kao ovlaštenog tužitelja, propisana je stvarna i mjesna nadležnost državnog odvjetnika u prekršajnom postupku te sudjelovanje državnog odvjetnika u žalbenom postupku u sjednici vijeća Visokog prekršajnog suda RH (pred Visokim prekršajnim sudom RH postupka glavni državni odvjetnik Republike Hrvatske).

Usprkos ovlasti koju državni odvjetnik ima kao ovlašteni tužitelj za progon svakog počinitelja prekršaja, državni odvjetnik se kao ovlašteni tužitelj samo iznimno pojavljuje u praksi kao ovlašteni tužitelj u prekršajnom postupku. Naime, treba istaknuti da, imajući u vidu odredbe članka 2. stavka 1. i članka 30. stavka 3. Zakona o državnom odvjetništvu (Narodne novine broj 76/09, 153/09, 116/10, 145/10, 57/11, 130/11, 72/13 i 148/13), državno odvjetništvo ne

uzima sebi u nadležnost status ovlaštenog tužitelja u prekršajnim postupcima, pa slijedom navedenog i PZ državnom odvjetniku ne određuje imperativnu nadležnost ovlaštenog tužitelja u prekršajnom postupku, nego se stavkom 1. članka 110. PZ državnom odvjetniku deklarira pravo ovlaštenog tužitelja za progon svakog počinitelja prekršaja, ali ne i njegova obveza tog progona, to više ima li se pritom u vidu krug osoba koje su odredbama PZ ovlaštene u prekršajnom postupku postupati kao ovlašteni tužitelj.

3.1.3. Tijelo državne uprave kao ovlašteni tužitelj (članak 111. PZ)

Tijelo državne uprave koje je ovlašteno neposredno provoditi ili nadzirati provođenje propisa kojim je propisan prekršaj ovlašteno je podnijeti optužni prijedlog za taj prekršaj, a ako to tijelo ne podnese optužni prijedlog, to može učiniti tijelo državne uprave višeg stupnja koje nadzire provođenje istog propisa o prekršaju. Tijelo državne uprave kao podnositelj optužnog prijedloga poduzima sve radnje u prekršajnom postupku na koje je po sili zakona ovlašteno, putem ovlaštene osobe.

3.1.4. Pravna osoba s javnim ovlastima kao ovlašteni tužitelj (članak 112. PZ)

Pravne osobe s javnim ovlastima prema članku 2. Zakona o sustavu državne uprave (Narodne novine broj 150/11 i 12/13) jesu jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave kao i druge pravne osobe kojima je posebnim zakonom povjereno obavljanje javnih ovlasti. Svake godine Vlada Republike Hrvatske objavljuje u *Narodnim novinama* popis tijela javne vlasti (npr. Hrvatski zavod za zapošljavanje, Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje i dr.).

U prekršajnom postupku pravna osoba s javnim ovlastima kao podnositelj optužnog prijedloga poduzima sve radnje na koje je po zakonu ovlaštena putem osobe koju je za to ovlastila kao svoga predstavnika.

3.1.5. Oštećenik tužitelj (članak 113. PZ)

Prema članku 109. stavku 1. PZ, oštećenik tužitelj ravnopravan je s ostalim ovlaštenim tužiteljima pa se i na temelju optužnog prijedloga podnesenog od oštećenika može provesti prekršajni postupak protiv počinitelja prekršaja, pri čemu treba naglasiti da sukladno članku 109. stavcima 2. i 3. PZ u konkuren-

ciji s ostalim ovlaštenim tužiteljima, prednost u prekršajnom postupku kao tužitelji imaju ostali ovlašteni tužitelji kao tijela državne vlasti odnosno tužitelji koji imaju određene javne ovlasti na temelju zakona.

Posebno treba naglasiti, imajući u vidu stavak 1. članka 113. PZ: da bi se u konkretnom slučaju radilo o oštećeniku kao ovlaštenom tužitelju, mora postojati uzročna veza između počinjenog prekršaja i povrede ili ugrožavanja osobnog ili imovinskog prava oštećenika, a to znači da se u svakom konkretnom slučaju ta uzročna veza utvrđuje kao preduvjet za status oštećenika kao ovlaštenog tužitelja u konkretnom prekršajnom postupku.

Oštećenik, bez obzira na to ima li status stranke (oštećenik tužitelj) ili status sudionika postupka (samo oštećenik) te neovisno o tome je li u postupku podnio imovinskopravni zahtjev, može se ispitati kao svjedok u prekršajnom postupku.

Oštećenik tužitelj može u postupku poduzimati sve radnje na koje je ovlašten temeljem PZ i prema općim propisima, a može ih poduzimati sam ili putem ovlaštenog opunomoćenika odnosno predstavnika (pravne osobe i dr.).

Kada je oštećenik maloljetnik ili kada je riječ o oštećeniku koji je lišen poslovne sposobnosti, optužni prijedlog za te osobe podnosi njihov zakonski zastupnik koji poduzima i sve radnje u postupku, s tim da za to može imati i ovlaštenog opunomoćenika. Potrebno je naglasiti da oštećenik stariji maloljetnik (osoba s navršениh šesnaest godina života) može i sam podnijeti optužni prijedlog i u svezi s tim obavljati radnje u postupku. Naravno, u tim slučajevima za starijeg maloljetnika optužni prijedlog može podnijeti i njegov zakonski zastupnik, a ako su i stariji maloljetnik i njegov zakonski zastupnik podnijeli optužne prijedloge, to se treba smatrati zajedničkom radnjom starijeg maloljetnika i njegova zakonskog zastupnika.

Nadalje, ako oštećenik tužitelj umre u tijeku roka za podnošenje optužnog prijedloga ili u tijeku prekršajnog postupka koji se vodi po njegovu optužnom prijedlogu, u tom slučaju njegov bračni drug, izvanbračni drug, djeca, roditelji, braća i sestre, posvojitelj i posvojenik mogu u roku od mjesec dana poslije smrti oštećenika tužitelja podnijeti optužni prijedlog ili dati izjavu da nastavlja prekršajni postupak.

Također, treba istaknuti da u prekršajnom postupku nije propisana mogućnost preuzimanja progona u svojstvu oštećenika tužitelja ako drugi ovlašteni tužitelj tijekom trajanja prekršajnog postupka odustane od progona. Da bi se u tom slučaju nastavio postupak, uvjet je da u času kada je drugi ovlašteni tužitelj odustao od progona, bio podnesen i optužni prijedlog oštećenika tužitelja, i to za isti prekršaj i istog počinitelja. Međutim, samo državnom odvjetniku kao ovlaštenom tužitelju dopušteno je preuzimanje progona u ovoj situaciji odnosno podnošenje novog optužnog prijedloga protiv istog počinitelja prekršaja za isti prekršaj.

3.1.6. Krug okrivljenika (članak 114. PZ)

Krug osoba koje se kao okrivljenici pojavljuju u prekršajnom postupku propisan je u članku 114. PZ. Okrivljenik može biti fizička osoba, fizička osoba obrtnik, fizička osoba koja se bavi drugom samostalnom djelatnošću, pravna osoba i s njom izjednačeni subjekt (podružnice i predstavništva domaćih i stranih pravnih osoba te drugi subjekti koji nemaju pravnu osobnost, ali samostalno nastupaju u pravnom prometu) te odgovorna osoba u pravnoj osobi (odnosno odgovorna osoba u subjektima koji su izjednačeni s pravnim osobama).

Okrivljenik fizička osoba, okrivljenik obrtnik te okrivljenik fizička osoba koja se bavi drugom samostalnom djelatnošću svoju obranu iznose osobno, a druge radnje u postupku mogu obavljati osobno ili putem opunomoćenog branitelja.

Nadalje, treba naglasiti, ako propisom o prekršaju nije propisano sankcioniranje i kazna za okrivljenika fizičku osobu obrtnika i osobu koja se bavi drugom samostalnom djelatnošću, te osobe prekršajno odgovaraju kao okrivljenik fizička osoba.

Što se tiče okrivljenika pravne osobe i s njom izjednačenih subjekata, obranu daje isključivo njihov ovlaštenu predstavnik, a druge radnje u postupku poduzimaju putem ovlaštenog predstavnika ili putem opunomoćenog branitelja, s tim da se za ovlaštenog predstavnika može imenovati osoba koja je upisana u sudskom ili drugom registru te zaposlenik ili član uprave kojeg direktor ili druga čelna osoba imenuje kao predstavnika. Okrivljena pravna osoba i s njom izjednačeni subjekt mogu imati samo jednog predstavnika, kojeg tijekom postupka mogu zamijeniti.

Ako se prekršajni postupak istodobno vodi protiv okrivljene pravne osobe i okrivljene odgovorne osobe u toj pravnoj osobi za isti prekršaj, a okrivljena odgovorna osoba jedini je ovlaštenu predstavnik i zaposlenik okrivljene pravne osobe, ta okrivljena odgovorna osoba ujedno je i predstavnik okrivljene pravne osobe.

3.2. Sudionici prekršajnog postupka (članak 108. stavak 2. PZ)

Odredbama članka 108. stavka 2. točaka 1.-4. PZ propisano je da su sudionici prekršajnog postupka: branitelj okrivljenika, zakonski zastupnik ili opunomoćenik (okrivljenika, oštećenika, ovlaštenog tužitelja te drugih sudionika u postupku), oštećenik te druge osobe kojih se tiče vođenje prekršajnog postupka, a koje nisu okrivljenici u prekršajnom postupku.

3.2.1. Branitelj (članak 115. PZ)

Branitelj okrivljenika svoju funkciju branitelja ostvaruje poduzimanjem postupovnih radnji u svoje ime i za račun okrivljenika na koje je postupovne radnje ovlašten zakonom i u okviru punomoćja, i to neposredno pred sudom i drugim tijelom postupka. Pruža li odvjetnik usluge okrivljeniku bez nastupanja neposredno pred sudom ili drugim prekršajnim tijelom, ne smatra se braniteljem okrivljenika u smislu članka 115. PZ. To bi bio slučaj ako bi, na primjer, odvjetnik u svom uredu određenoj osobi odnosno samom okrivljeniku u prekršajnom postupku pružao stručne usluge pisanja podnesaka (npr. pravnih lijekova, prijedloga za izvođenje dokaza u postupku i dr.), a bez punomoćja da okrivljenika zastupa neposredno pred sudom ili drugim prekršajnim tijelom. U svim tim slučajevima treba uzeti da je riječ o podnescima samog okrivljenika i kao takve mora ih okrivljenik i potpisati.

Člankom 115. stavkom 1. PZ propisano je da branitelj može biti samo odvjetnik, kojega u tijeku postupka može zamijeniti odvjetnički vježbenik s položenim pravosudnim ispitom. Za razliku od kaznenog postupka (što je razumljivo s obzirom na načelo razmjernosti), ova odredba ne postavlja ograničenja zamjene odvjetnika kao branitelja. To znači da u svakoj vrsti prekršajnog postupka, a isto tako i u svakom stupnju postupka, odvjetnika može zamijeniti odvjetnički vježbenik s položenim pravosudnim ispitom, s time da ako prekršajno tijelo posumnja ima li odvjetnički vježbenik položen pravosudni ispit, može zahtijevati od odvjetničkog vježbenika da predoči vjerodostojan dokaz o tome. Nadalje, stavkom 2. članka 115. PZ propisano je stjecanje i legitimiranje statusa branitelja u prekršajnom postupku, i to tako da je branitelj dužan sudu i drugom tijelu koje vodi postupak predati punomoć potpisanu od okrivljenika prije poduzimanja prve postupovne radnje u postupku za okrivljenika. Dopušta se i mogućnost usmenog davanja punomoći branitelju na zapisnik kod suda ili drugog tijela koje vodi postupak, naravno opet prije poduzimanja prve postupovne radnje. Punomoć po svom sadržaju mora biti jasna tako da je nedvojbeno za što se branitelj opunomoćuje i u kojim postupcima.

Vrijeme trajanja odnosno prestanak prava i dužnosti branitelja okrivljenika propisano je stavkom 3. članka 115. PZ: prava i dužnosti branitelja prestaju voljom onoga tko je dao punomoć branitelju i silom zakona. To će biti kad okrivljenik opozove punomoć i kad o tome obavijesti sud ili drugo tijelo postupka, a po sili zakona u času pravomoćnog dovršetka prekršajnog postupka za koji je bila dana punomoć. U tom slučaju (kada je prekršajni postupak pravomoćno okončan), za svaku daljnju radnju koja je u svezi s tim postupkom potrebna je nova punomoć branitelju za one radnje koje poduzima neposredno pred sudom i drugim tijelom postupka za okrivljenika.

Ima li se u vidu odredba stavka 4. članka 115. PZ, nesporno je da osim što okrivljenik sam sebi uzima branitelja i sam sebi opunomoćuje branitelja kojeg je izabrao, propisana je i mogućnost da i druge osobe okrivljeniku uzmu branitelja pod uvjetom da se on tome izrijeком ne protivi. U takvom slučaju, branitelja okrivljenika može uzeti i njegov zakonski zastupnik, braćni ili izvanbraćni drug, srođnik u uspravnoj liniji, posvojitelj, posvojenik, brat, sestra ili hranitelj. Ako više od tih osoba uzme branitelja okrivljeniku, on ima pravo izabrati samo nekog od tih branitelja jer je prije svega okrivljenikovo pravo uzeti si branitelja. Isto tako, svoje protivljenje branitelju koje su okrivljeniku uzele osobe iz članka 115. stavka 4. PZ okrivljenik može dati pisanim podneskom tijelu postupka ili na zapisnik kod tijela postupka.

Osim izbora branitelja od strane okrivljenika ili osoba iz stavka 4. članka 115. PZ, propisana je mogućnost postavljanja branitelja okrivljeniku po službenoj dužnosti i protivno njegovoj volji, pri čemu okrivljenik ima mogućnost da u tom slučaju, nakon što mu je određen branitelj po službenoj dužnosti, sam uzme drugog branitelja.

Nadalje, u stavku 5. članka 115. PZ propisano je kada jedan odvjetnik može u istom postupku ili u odvojenim postupcima biti zajednički branitelj za dva ili više okrivljenika, ali pod uvjetom da to nije protivno probicima njihovih obrana, pri čemu je okolnost je li zajednički branitelj protivan probicima obrana dvaju ili više okrivljenika faktično pitanje koje sud treba ocjenjivati u svakom konkretnom slučaju i ovisno o tome dopustiti ili ne zajedničku obranu.

Tko u konkretnom prekršajnom postupku ne može biti u ulozi branitelja okrivljenika propisano je stavkom 6. točkama 1. do 7. članka 115. PZ. Branitelj ne može biti oštećenik prekršajem, oštećenikov braćni ili izvanbraćni drug, njegov srođnik u uspravnoj liniji bilo do kojeg stupnja, a u pobočnoj liniji do četvrtog stupnja ili po tazbini do drugog stupnja, zatim oštećenik tužitelj odnosno njegov braćni ili izvanbraćni drug, srođnik u uspravnoj liniji bilo do kojeg stupnja, a u pobočnoj liniji do četvrtog stupnja ili po tazbini do drugog stupnja, zatim osoba koja je u postupku pozvana kao svjedok osim ako je prema odredbama PZ oslobođena dužnosti svjedočenja i izjavila je da neće svjedočiti ili ako je u postupku okrivljenik stavio zahtjev da se njegov branitelj ispita kao svjedok, zatim osoba koja je u istom predmetu postupala kao sudac ili državni odvjetnik odnosno kao neki od drugih ovlaštenih tužitelja ili sudjelovala u pripremi za podnošenje optužnog prijedloga, nadalje predstavnik pravne osobe koja je okrivljena u prekršajnom postupku, osoba koja je suokrivljenik u istom prekršajnom postupku kao i osoba koja je tumač u postupku.

Što se tiče ovlasti branitelja u prekršajnom postupku, branitelj može u korist okrivljenika poduzimati sve postupovne radnje koje može poduzeti i sam okrivljenik, osim što branitelj ne može za okrivljenika dati obranu. Branitelj može razgledati spise i pribavljene predmete koji služe za utvrđivanje činjenica

u postupku, i to nakon što je sudu odnosno drugom tijelu koje vodi prekršajni postupak podnesen optužni prijedlog ovlaštenog tužitelja (članak 115. stavak 7. PZ).

3.2.2. Oštećenik i drugi sudionici u postupku (članak 116. PZ)

Postupovni položaj oštećenika koji nije oštećenik tužitelj u postupku propisan je člankom 116. PZ i u tom slučaju oštećenik je sudionik u prekršajnom postupku. Oštećenik svoja prava u postupku ostvaruje prema uvjetima koje propisuje Prekršajni zakon: oštećenik može postaviti imovinskopravni zahtjev, predlagati izvođenje dokaza u postupku u vezi s utvrđivanjem svoga imovinskopravnog zahtjeva, predlagati izvođenje dokaza za utvrđivanje krivnje okrivljenika za prekršaj, sudjelujući u postupku ima pravo postavljati pitanja svima koji se ispituju u postupku, a isto tako stavljati primjedbe na sve izvedene dokaze u postupku te davati druge izjave i prijedloge u postupku.

Oštećenik svoja prava u postupku ostvaruje sam, ali to može činiti i putem ovlaštenog opunomoćenika. Ako je pak riječ o oštećeniku koji nije navršio šesnaest godina života ili je pak riječ o osobi oštećenika kojoj je oduzeta poslovna sposobnost, radnje u postupku za tu osobu poduzima njezin zakonski zastupnik koji može imati svog opunomoćenika. U stavku 4. članka 116. PZ propisane su i određene obveze oštećenika u postupku odnosno oštećenik se može u postupku ispitati kao svjedok o djelu prekršaja, o činjenicama koje su od značenja za utvrđivanje njegova imovinskopravnog zahtjeva, a isto tako i o svim drugim činjenicama u postupku. Ako je oštećenik pravna osoba, na sva ta pitanja ispitat će se ovlašteni predstavnik pravne osobe (stavak 5. članka 116. PZ).

Traži li to oštećenik ili ocijeni li sud da je riječ o neukom oštećeniku i da ga treba upoznati s njegovim pravima u postupku, sud će oštećenika upoznati o njegovim pravima propisanim člankom 116. PZ kao i o drugim pravima koje ima prema PZ.

Kao sudionik u postupku osim oštećenika može se pojaviti i svaka druga osoba koja nije oštećena prekršajem odnosno koja po raznim osnovama ima veze s dotičnim postupkom, tj. ako je od nje privremeno oduzet njezin predmet kojim je počinjen prekršaj ili se predlaže njegovo oduzimanje, ili je nastao počinjenjem prekršaja, a ta osoba nije okrivljenik u postupku, ili se predlaže da se od te osobe oduzme imovinska korist pribavljena počinjenjem prekršaja ili je već donesena takva odluka, a ta osoba nije okrivljenik u postupku (stavak 7. članka 116. PZ). Takva osoba svoja prava u prekršajnom postupku ostvaruje na način i pod uvjetima propisanim PZ.

4. SUZBIJANJE ZLOUPORABE DROGA U SFERI PREKRŠAJNOG ZAKONODAVSTVA I PREKRŠAJNOG SUDOVANJA

Zlouporaba droga jedan je od najsloženijih fenomena suvremenog društva, kako u svijetu tako i kod nas, te je suzbijanje zlouporabe droga i jedna od najvažnijih uloga suvremenog društva.

Ta se uloga ostvaruje kroz zakonsku regulativu i politiku kažnjavanja kao i mjerama prevencije s ciljem suzbijanja tih protupravnih ponašanja, kako kaznenim tako i prekršajnim pravom. Potrebno je posebno istaknuti da je zlouporaba droga jedno od najzastupljenijih i kaznenih i prekršajnih djela, u ukupnosti kriminaliteta u Republici Hrvatskoj.

U sferi prekršajnog zakonodavstva prekršaji zlouporabe droga pretežito su propisani Zakonom o suzbijanju zlouporabe droga (Narodne novine br. 107/01, 87/02, 163/03, 141/04, 40/07, 149/09 i 84/11). Međutim, i neki drugi zakoni u sferi prekršajnog zakonodavstva u pojedinim svojim odredbama propisuju određena kažnjiva ponašanja zlouporabe droga. Tako, takve odredbe sadržavaju i Zakon o prekršajima protiv javnog reda i mira (Narodne novine br. 5/90, 30/90 – pročišćeni tekst, 47/90 i 29/94), Zakon o sprječavanju nereda na sportskim natjecanjima (Narodne novine br. 117/03, 71/06, 43/09 i 34/11), Zakon o sigurnosti prometa na cestama (Narodne novine br. 67/08, 48/10 – odluka Ustavnog suda RH, 74/11, 80/13, 158/13 – odluka Ustavnog suda RH i 92/14) i Zakon o provedbi uredbi Europske unije iz područja prekursora za droge (Narodne novine br. 80/13).

Posebno treba naglasiti da je uloga prekršajnog zakonodavstva u suzbijanju zlouporabe droga dobila dodatnu težinu kada je novim KZ/11 došlo do dekriminalizacije kaznenog djela posjedovanja droge bez namjere njezina stavljanja u promet (kazneno djelo iz članka 173. stavka 1. KZ/97) te je takvo ponašanje ostalo sankcionirano samo kao djelo prekršaja iz članka 54. stavka 1. točke 1. i stavaka 2. i 3. Zakona o suzbijanju zlouporabe droga.

4.1. Zakon o prekršajima protiv javnog reda i mira (članak 20. Zakona)

Zakon o prekršajima protiv javnog reda i mira u članku 20. sankcionira, između ostaloga, onog tko se na javnom mjestu odaje uživanju droga. Da bi se radilo o navedenom prekršaju, bitno je kao odlučne činjenice u svakom konkretnom slučaju utvrditi da se, osim odavanja uživanju droga, utvrdi i javnost mjesta te učestalost odavanja uživanju droga na javnom mjestu. Naime, za postojanje tog prekršaja nije dovoljno jednokratno uživanje droge na javnom mjestu, nego mora biti riječ o višekratnom odavanju uživanju droga na javnom

mjestu odnosno ponavljanje tih radnji da bi se radilo o tom protupravnom ponašanju, jer se jednokratnim odavanjem uživanju droga na javnom mjestu ne ostvaruju zakonska obilježja tog prekršaja.

Što se tiče prekršajnopravne sankcije propisane za prekršaj iz članka 20. Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira, za taj prekršaj propisana je novčana kazna u protuvrijednosti domaće valute od 50 do 200 DEM odnosno odgovarajuće protuvrijednosti u eurima.

4.2. Zakon o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima (članak 39. stavak 1. Zakona)

Zakon o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima u članku 39. stavku 1. između ostalog propisuje i da se protupravnim ponašanjem, u smislu tog Zakona, između ostaloga, smatra posjedovanje ili konzumiranje droga, kao i pokušaj unošenja ili unošenje droga u športski objekt. Za navedene prekršaje člankom 39. stavkom 1. Zakona propisana je novčana kazna od 2.000,00 do 15.000,00 kuna ili kazna zatvora u trajanju do 30 dana.

4.3. Zakon o sigurnosti prometa na cestama

Sankcioniranje zlouporabe droga propisano je i odredbama Zakona o sigurnosti prometa na cestama tako da su člancima 181., 199., 221., 229., 231., 282. i 285., vezano za zloupotrebu droga, kao prekršaj propisane situacije kada vozač ne smije upravljati vozilom na cesti niti početi upravljati vozilom pod utjecajem droga, a isto tako osoba vlasnik vozila ili osoba kojoj je vozilo povjereno ne smije dati vozilo na upravljanje osobi koja je pod utjecajem droga.

Za navedene prekršaje propisane su novčane kazne, a za većinu tih prekršaja alternativno su propisane i kazne zatvora.

4.4. Zakon o suzbijanju zlouporabe droga

Radi zaštite života i zdravlja ljudi i suzbijanja zlouporabe droga, Zakon o suzbijanju zlouporabe droga uređuje uvjete za uzgoj biljaka iz kojih se mogu dobiti droge te uvjete za izradu, posjedovanje i promet droga. Nadalje, ovim Zakonom uređuje se nadzor nad uzgojem biljaka iz kojih se mogu dobiti droge te nadzor nad izradom, posjedovanjem i prometom droga. Također, uređuju se mjere za suzbijanje zlouporabe droga te sustav za prevenciju ovisnosti i pomoć ovisnicima i povremenim uzimateljima droga.

Ovim Zakonom propisane su i evidencije koje se odnose na uzgoj biljaka iz kojih se može dobiti droga, kao i evidencije o izradi, vrsti i količini, držanju, preradi, prodaji ili stavljanju u promet ili bilo kojem raspolaganju drogom, a te je evidencije dužna voditi pravna i fizička osoba koja obavlja te djelatnosti na temelju ovog Zakona.

Isto tako, ovim Zakonom propisan je postupak s oduzetim drogama i dijelovima biljki koje se mogu uporabiti u izradi droge te sredstvima za izradu droge te prekršajnopravne sankcije za počinitelje prekršaja propisanih ovim Zakonom. Prekršaji zlouporabe droga propisani su u člancima 54.-62., a za te su prekršaje propisane novčane kazne u visokim rasponima.

Člankom 64. ovog Zakona propisane su i zaštitne mjere za te prekršaje, i to obavezno oduzimanje droge, dijelova biljki koje se upotrebljavaju za izradu droga kao i sredstva za izradu droga (oduzimanje predmeta i sredstava kako je to propisano člankom 76.a PZ). Za navedene prekršaje mogu se primijeniti i zaštitne mjere zabrane obavljanja djelatnosti u trajanju od tri mjeseca do jedne godine i zabrane obavljanja djelatnosti pravnoj osobi u istom trajanju ako je prekršaj počinjen u obavljanju te djelatnosti.

Isto tako, počinitelju prekršaja koji je ovisnik ili povremeni uzimatelj droge obvezno se izriče zaštitna mjera obveznog liječenja u zdravstvenoj ustanovi koja za primjenu te zaštitne mjere ima odobrenje ministarstva nadležnog za zdravstvo ili zaštitna mjera odvikavanja od ovisnosti u ustanovi socijalne skrbi, udruzi odnosno drugoj pravnoj osobi koja za primjenu te zaštitne mjere ima odobrenje Ministarstva za socijalnu skrb.

Najzastupljeniji prekršaji iz Zakona o suzbijanju zlouporabe droga su prekršaji iz članka 54. stavka 1. točke 1. i stavaka 2. i 3. (članak 3. stavak 1.) koji se odnose na protupravno posjedovanje droga, biljki ili dijela biljke iz koje se može dobiti droga te prekršaji iz članka 59. stavka 1. točaka 1., 2., 3. i 4. (članak 24. stavci 1., 2. i 3. i članak 24.a) koji sankcioniraju posjedovanje lijekova koji sadržavaju drogu bez medicinske dokumentacije ili u količini većoj od nužne potrebe za osobnu uporabu prilikom prijelaza državne granice, kao i neprijavlivanje carini prilikom prijelaza državne granice naziva i količine lijeka te ako prilikom putovanja u države šengenskog prostora posjeduje lijek koji sadržava drogu u količini većoj od nužne za osobnu uporabu u trajanju do najviše 30 dana ili bez potvrde koju je na propisanom obrascu izdao ovlašteni liječnik (članak 24. stavci 1., 2. i 3. i članak 24.a ovog Zakona).

4.4.1. Posebnosti u svezi s člankom 64. stavcima 1., 4. i 5. Zakona o suzbijanju zlouporabe droga

Potrebno je upozoriti da iz odredbe članka 76.a PZ proizlazi da oduzimanje predmeta i sredstva koji su bili namijenjeni i uporabljeni za počinjenje prekr-

šaja ili su nastali njegovim počinjenjem više nije zaštitna mjera, već prekršaj-nopravna mjera *sui generis*.

Stavkom 1. članka 76.a PZ propisano je oduzimanje predmeta i sredstva namijenjenih ili uporabljenih za počinjenje prekršaja ili su nastali njegovim počinjenjem ako postoji opasnost da će se ponovo uporabiti za počinjenje prekršaja, s tim da se mogu oduzeti predmeti i sredstva i kada je njihovo oduzimanje potrebno radi zaštite opće sigurnosti, javnog poretka, zaštite zdravlja ljudi ili iz moralnih razloga, a mogu se oduzeti od počinitelja prekršaja bez obzira na to je li on ili nije vlasnik tih predmeta ili sredstava.

Također je važno istaknuti da je stavkom 2. članka 76. PZ propisano da ako su ispunjene pretpostavke iz stavka 1. ovog članka, oduzet će se predmeti i sredstva i kad postupak nije završen osuđujućom presudom.

Nadalje, stavicima 3. i 4. članka 76.a PZ ustanovljuje se vlasništvo Republike Hrvatske nad oduzetim predmetima i sredstvima te propisuju uvjeti za povrat oduzetih predmeta ili sredstva ili naknadu za njih iz proračuna vlasniku tih predmeta ili sredstva koji nije počinitelj prekršaja ne dirajući pritom u njegovo pravo na naknadu štete od počinitelja prekršaja.

Konačno, stavkom 5. članka 76.a PZ propisano je da za prekršaje za koje je posebnim propisima izričito propisana obveza oduzimanja predmeta ili sredstva vlasnik oduzetih predmeta ili sredstva koji nije počinitelj prekršaja nema pravo na naknadu njihove vrijednosti iz proračuna, osim ako posebnim zakonom nije drugačije propisano (na koju bi naknadu inače imao pravo primjenom stavka 3. članka 76.a ovog Zakona).

Slijedom naprijed navedenog, umjesto zaštitnih mjera oduzimanja predmeta i sredstva koji su bili namijenjeni ili uporabljeni za počinjenje prekršaja ili su nastali njegovim počinjenjem, koje su propisane posebnim propisima o prekršaju, primijenit će se mjera oduzimanja predmeta i sredstava pod uvjetima i na način kako je to propisano člankom 76.a PZ.

Nadalje, potrebno je istaknuti odredbu stavka 4. članka 64. Zakona o suzbijanju zlouporabe droga, kojim je propisano da se novčana kazna izrečena za prekršaje iz članka 54.-62. tog Zakona neće izvršiti ako počinitelj prekršaja koji je ovisnik o drogi odnosno povremeni uzimatelj droge s uspjehom završi postupak liječenja u zdravstvenoj ustanovi odnosno odvikavanje od ovisnosti u pravnoj osobi iz stavka 3. članka 64. Zakona. Međutim, kako PZ propisuje kao mjeru upozorenja samo uvjetnu kaznu zatvora, a ne i uvjetnu novčanu kaznu, te kako PZ kao temeljni zakon sadržava materijalnopravne odredbe koje se odnose na sve propise kojima se propisuju prekršaji, u takvim slučajevima potrebno je postupiti sukladno članku 257. PZ, koji propisuje da će se, kada drugi zakon odnosno propis o prekršaju propisuje materijalnopravne i postupovne odredbe koje su protivne PZ, primijeniti odredbe PZ.

Konačno, člankom 64. stavkom 5. Zakona o suzbijanju zlouporabe droga propisano je da iznimno od odredbe stavka 3. članka 64. tog Zakona, za prekršaje iz članka 54.–62. tog Zakona, koji su počinjeni prvi put, ovisniku o drogi ili povremenom uzimatelju droge, zaštitna mjera obveznog liječenja ili odvikavanja od ovisnosti izriče se samostalno bez izricanja novčane kazne.

4.4.2. Dekriminalizacija kaznenog djela iz članka 173. stavka 1. KZ/97 – posjedovanje droge bez namjere njezina stavljanja u promet

Posjedovanje droge bez namjere njezina stavljanja u promet, do stupanja na snagu KZ/11 (1. siječnja 2013.) bilo je propisano kao kazneno djelo (članak 173. stavak 1. KZ/97) te kao djelo prekršaja iz članka 54. stavka 1. točke 1. i stavaka 2. i 3. Zakona o suzbijanju zlouporabe droga.

Takva zakonska regulativa, tj. dvostruko inkriminiranje, suprotno je pravilu *ne bis in idem* izraženom u članku 31. stavku 2. Ustava Republike Hrvatske te članku 4. Protokola 7 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (Narodne novine – Međunarodni ugovori br. 18/97 6/99).

Takvo preklapanje prekršajne i kaznene odgovornosti izraženo je u presudi Europskog suda za ljudska prava *Maresti protiv Hrvatske* (u toj presudi ističe se preklapanje prekršaja protiv javnog reda i mira i kaznenog djela nanošenja teške tjelesne ozljede), kao i u presudi *Tomasović protiv Hrvatske* (u kojoj se ističe preklapanje prekršajne i kaznene odgovornosti za posjedovanje droge bez namjere njezina stavljanja u promet).

U svezi s time jedna od važnih novosti koje je uveo KZ/11 (i to tek izmjenama iz prosinca 2012.) jest dekriminalizacija kaznenog djela posjedovanja droge bez namjere njezina stavljanja u promet – bivši članak 173. stavak 1. KZ/97. Stupanjem na snagu KZ/11 – 1. siječnja 2013. – posjedovanje droge bez namjere njezina stavljanja u promet ostalo je i dalje propisano kao protupravno ponašanje, ali sada samo kao prekršaj iz Zakona o suzbijanju zlouporabe droga (članak 54. stavak 1. točka 1. i stavak 2. i 3. citiranog Zakona).

Propisivanje posjedovanja droge bez namjere stavljanja u promet samo kao prekršaja, a ne više i kao kaznenog djela, osiguralo je u slučaju tih protupravnih ponašanja dosljednu primjenu pravila *ne bis in idem* u tim slučajevima.

Međutim, ništa manje važno jest da je dosljedna primjena pravila *ne bis in idem* za sva djela prekršaja u odnosu na kaznena djela osigurana i člankom 10. PZ, kojim je propisano da ako je protiv počinitelja prekršaja započeo kazneni postupak zbog kaznenog djela kojim je obuhvaćen i prekršaj, za taj prekršaj ne može se pokrenuti prekršajni postupak, a ako je već pokrenut prekršajni postupak, ne može se nastaviti.

4.5. Zakon o provedbi uredbi Europske unije iz područja prekursora za droge

Zakonom o provedbi uredbi Europske unije iz područja prekursora za droge utvrđuje se nadležno tijelo, zadaće nadležnog tijela i postupci za provedbu Uredbe (EZ) br. 273/2004 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. veljače 2004. o prekursorima za drogu – nastavno: Uredba (EZ) br. 273/2004, Uredba Vijeća (EZ) br. 111/2005 koja utvrđuje pravila nadziranja trgovine prekursorima za droge između Zajednice i trećih zemalja – nastavno: Uredba (EZ) 111/2005 i Uredba Komisije (EZ) br. 1277/2004 kojom se utvrđuju provedbena pravila za Uredbu (EZ) br. 273/2004 Europskog parlamenta i Vijeća o prekursorima za droge i za Uredbu Vijeća (EZ) br. 111/2005 kojom se utvrđuju pravila za nadziranje trgovine prekursorima za droge između Zajednice i trećih zemalja – nastavno: Uredba (EZ) br. 1277/05.

Nadležno tijelo za provedbu uredbi propisano je u članku 3. tog Zakona. To je ministarstvo nadležno za zdravlje (nastavno: Ministarstvo), a radi provedbe uredbi ministar je ovlašten donijeti pravilnike, naredbe i napatke za provedbu pravno obvezujućih akata Europske unije donesenih na temelju uredbi Europske unije br. 273/2004, 111/2005 i 1277/2005., a pri provedbi uredbi Ministarstvo surađuje s Ministarstvom financija – Carinskom upravom, Ministarstvom unutarnjih poslova te gospodarskim subjektima ovlaštenim za promet prekursorima za droge.

Poslove koje Ministarstvo obavlja za potrebe provedbi uredbi br. 273/2004, 111/2005 i 1277/2005 precizno su definirani u članku 4. tog Zakona.

Sukladno članku 10. tog Zakona, inspekcijski nadzor nad provođenjem uredbi br. 273/2004, 111/2005 i 1277/05 kao i nad provedbom ovog Zakona provode nadležni inspektori Ministarstva, dok nadzor nad uvozom i izvozom prekursora za droge u skladu s Uredbom br. 111/2005 i ovim Zakonom provode carinska tijela u skladu sa svojim ovlastima.

Prekršajne odredbe sadržane su u članku 13. ovog Zakona. Za ponašanja protivna uredbi br. 273/2004, 111/2005 i 1277/05 u stavku 1. točkama 1.-9. članka 13. ovog Zakona propisana je novčana kazna u iznosu od 50.000,00 do 150.000,00 kuna za pravnu osobu te novčana kazna u iznosu od 5.000,00 do 20.000,00 kuna za odgovornu osobu u pravnoj osobi, a ista kazna propisana je i za fizičku osobu (stavak 3. članka 13. ovog Zakona). Nadalje, za fizičku osobu koja obavlja registriranu djelatnost stavljanja na tržište prekursora za droge za prekršaj iz stavka 1. članka 13. ovog Zakona propisana je novčana kazna u iznosu od 5.000,00 do 50.000,00 kuna.

Naravno, i na prekršaje iz ovog Zakona primijenit će se mjera oduzimanja predmeta i sredstva namijenjenih ili uporabljenih za počinjenje prekršaja ili su nastala njegovim počinjenjem, pod uvjetima i na način propisan člankom 76.a PZ.

Konačno, ovim Zakonom u članku 14. propisano je da danom stupanja na snagu ovog Zakona (stupio na snagu danom pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji), prestaju važiti odredbe članaka 28.-30. te članaka 47. i 63. Zakona o suzbijanju zlouporabe droga i odredbe članaka 1., 3., 52. i 54. istog Zakona u dijelu koji se odnosi na tvari koje se mogu uporabiti za izradu droge, odnosno prekursora za droge.

5. BROJ PREDMETA ZA PREKRŠAJE IZ ZAKONA O SUZBIJANJU ZLOUPORABE DROGA

Pregledom broja predmeta za prekršaje iz Zakona o suzbijanju zlouporabe droga vidi se da je kod Visokog prekršajnog suda RH u žalbenom postupku bilo:

- 2012. godine: 171 predmet
- 2013. godine: 244 predmeta
- 2014. godine: 179 predmeta
(do 30. rujna 2014.)

Brojčani pokazatelji o predmetima za prekršaje iz Zakona o suzbijanju zlouporabe droga u prvostupanjskom postupku za četiri najveća suda u Republici Hrvatskoj su sljedeći:

Prekršajni sud u Osijeku

- 2012. godine: 31 predmet
- 2013. godine: 78 predmeta
- 2014. godine: 48 predmeta
(do 30. rujna 2014.)

Prekršajni sud u Rijeci

- 2012. godine: 96 predmeta
- 2013. godine: 389 predmeta
- 2014. godine: 312 predmeta
(do 30. rujna 2014.)

Prekršajni sud u Splitu

- 2012. godine: 117 predmeta
- 2013. godine: 664 predmeta
- 2014. godine: 652 predmeta
(do 30. rujna 2014.)

Prekršajni sud u Zagrebu

- 2012. godine: 544 predmeta
- 2013. godine: 834 predmeta
- 2014. godine: 139 predmeta
(do 30. rujna 2014.)

Usporedbom pokazatelja broja predmeta za prekršaje iz Zakona o zlouporabi droga za 2012., 2013. i 2014. godinu (do 30. rujna 2014.) vidi se da je broj predmeta za prekršaje iz navedenog Zakona porastao u 2013. i 2014. godini u odnosu prema 2012. godini, kako u žalbenom postupku pred Visokim prekršajnim sudom RH tako i u četiri najveća prekršajna suda u Republici Hrvatskoj (Osijek, Rijeka, Split i Zagreb).

Svakako, jedan je od razloga što je u 2013. i 2014. godini u usporedbi s prethodnim godinama došlo do povećanja broja predmeta za prekršaje iz Zakona o suzbijanju zlouporabe droga leži u činjenici što je KZ/11 kao kazneno djelo dekriminalizirao kazneno djelo iz članka 173. stavka 1. KZ/97 – posjedovanje droge bez namjere njezina stavljanja u promet te je takvo protupravno ponašanje ostalo sankcionirano samo člankom 54. stavkom 1. točkom 1. i stavcima 2. i 3. Zakona o suzbijanju zlouporabe droga pa je na taj način došlo do ukupnog porasta broja predmeta za prekršaje iz Zakona o suzbijanju zlouporabe droga.

6. OSVRT NA MALOLJETNE POČINITELJE PREKRŠAJA

Glavama IX. i XXIX. PZ regulirana je u prekršajnoj sferi primjena materijalnopравnih i procesnopравnih odredbi PZ u slučajevima kada je riječ o maloljetnim počiniteljima prekršaja.

Maloljetnik je osoba koja je navršila četrnaest, a nije navršila osamnaest godina života, mlađi maloljetnik je osoba koja je navršila četrnaest, a nije navršila šesnaest godina života, dok je stariji maloljetnik osoba koja je navršila šesnaest, a nije navršila osamnaest godina života. Dob maloljetnog počinitelja prekršaja odlučna je činjenica za primjenu materijalnopравnih i procesnopравnih odredbi PZ.

Sankcije koje se primjenjuju prema maloljetnom počinitelju prekršaja (članak 65. PZ) jesu odgojne mjere, zaštitne mjere i kazne, s tim da se prema počinitelju prekršaja koji je počinio prekršaj kao mlađi maloljetnik mogu primijeniti samo odgojne mjere (sudski ukor, posebne obveze i upućivanje u centar za odgoj).

Prema osobi koja je počinila prekršaj kao stariji maloljetnik za počinjeni prekršaj mogu se primijeniti odgojne mjere, uz uvjete propisane PZ može se izreći novčana kazna (ako maloljetnik ostvaruje osobne prihode vlastitim ra-

dom ili imovinom) te kazna maloljetničkog zatvora za prekršaj za koji je zakonom kao teža vrsta kazne propisan zatvor (kazna zatvora izriče se u okvirima kazne zatvora propisane za određeni prekršaj, s time da ne može biti kraća od tri dana niti duža od petnaest dana). Naravno, novčanu kaznu odnosno kaznu maloljetničkog zatvora sud će izreći starijem maloljetniku kao počinitelju prekršaja ako se utvrdi da je potrebno izreći novčanu kaznu s obzirom na narav i težinu prekršaja, a kaznu maloljetničkog zatvora sud će izreći kada se utvrdi da je s obzirom na narav i težinu prekršaja i visok stupanj krivnje potrebno izreći kaznu maloljetničkog zatvora. Prije izricanja kazne maloljetničkog zatvora sud mora prethodno pribaviti mišljenje nadležnog centra za socijalnu skrb o primjerenosti kazne maloljetničkog zatvora u konkretnom slučaju.

Što se tiče svrhe odgojnih mjera i maloljetničkog zatvora, uz opću svrhu prekršajnopравnih sankcija, svrha posebnih maloljetničkih sankcija je pružanje zaštite, brige, pomoći i nadzora te osiguranje opće izobrazbe maloljetnog počinitelja prekršaja, a isto tako utjecanje na njegov odgoj, razvijanje njegove cjelokupne ličnosti i jačanje njegove osobne odgovornosti. Protiv maloljetnog počinitelja prekršaja temeljem članka 221. i 222. PZ prekršajni postupak vodi se prema pravilima žurnog postupka (u žurnom postupku ne primjenjuju se odredbe PZ o sazivanju glavne rasprave i njezinu vođenju, tj. nije nužno u žurnom postupku koncentrirati istodobno izvođenje dokaza i raspravljanje).

Maloljetni počinitelj prekršaja prije donošenja odluke o prekršaju mora biti ispitan. Tom ispitivanju obavezno prisustvuje roditelj ili skrbnik ili stručni radnik centra za socijalnu skrb. Nadalje, prilikom ispitivanja maloljetnog počinitelja prekršaja kao i poduzimanja drugih radnji kojima je nazočan maloljetni počinitelj, postupat će se obazrivo kako vođenje prekršajnog postupka ne bi štetilo razvoju maloljetnikove ličnosti. Iz postupka protiv maloljetnog počinitelja prekršaja uvijek je isključena javnost, međutim sud može dopustiti nazočnost osoba koje se bave zaštitom i odgojem maloljetnika te znanstvenicima.

Za maloljetnog počinitelja prekršaja mjesno je nadležan za vođenje prekršajnog postupka sud prebivališta maloljetnika, a ako maloljetni počinitelj nema prebivalište ili ono nije poznato, mjesno je nadležan sud njegova boravišta. Međutim, postupak se može provesti i pred sudom boravišta maloljetnika koji ima prebivalište ili pred sudom mjesta počinjenja prekršaja, ako je očito da će se pred tim sudom lakše provesti postupak (članak 224. PZ).

Koje odluke donosi sud u postupku prema maloljetnim počiniteljima prekršaja, propisano je u članku 227. PZ. Tako se presudom u obliku predviđenom za osuđujuću presudu maloljetnom počinitelju prekršaja izriče kazna (novčana kazna ili kazna maloljetničkog zatvora). Rješenjem se prema maloljetnom počinitelju prekršaja primjenjuju odgojne mjere (u izreci rješenja navodi se samo koja se odgojna mjera primjenjuje, ali se maloljetni počinitelj ne proglašava

krivim za prekršaj koji mu se stavlja na teret, dok se u obrazloženju rješenja navodi opis prekršaja i okolnosti koje opravdavaju primjenu odgojne mjere koja je primijenjena).

Također se rješenjem obustavlja prekršajni postupak protiv maloljetnog počinitelja prekršaja u onim slučajevima kad sud donosi presudu prema članku 181. PZ (presuda kojom se optužba odbija) ili donosi presudu prema članku 182. PZ (presuda kojom se okrivljenik oslobađa od optužbe). Isto tako, rješenjem se obustavlja postupak protiv maloljetnog počinitelja prekršaja kada sud ustanovi da nije svrhovito izreći maloljetnom počinitelju prekršaja ni kaznu ni primijeniti odgojnu mjeru, tj. kada sud primjenjuje načelo svrhovitosti (članak 226.PZ).

Posebno treba istaknuti da je učinkovitost postupanja odnosno suđenja u prekršajnom području u odnosu na maloljetne počinitelje prekršaja, a s ciljem suzbijanja kriminaliteta, primjena odgovarajućih prekršajnih sankcija prema maloljetnom počinitelju prekršaja. To zato što primjena odgovarajućih sankcija može prevenirati da se maloljetni počinitelj prekršaja poslije ne pojavljuje i kao počinitelj kaznenih djela, bilo kao maloljetna ili punoljetna osoba.

7. ZAKLJUČAK

Pored najveće uloge kaznenog zakonodavstva koje kao *ultima ratio* sankcionira samo najteže povrede ili ugrožavanje temeljnih društvenih vrijednosti, značajnu ulogu ima i prekršajno zakonodavstvo i prekršajni postupak kao specifičan oblik kaznenog postupka u ostvarenju suzbijanja nižeg stupnja povreda ili ugrožavanja društvenih vrijednosti.

Razlika između prekršaja i kaznenog djela sastoji se u jačini apstraktne ili konkretne povrede odnosno ugrožavanja vrijednosti koje je potrebno štiti ili u stupnju povrede tih vrijednosti odnosno nastupanju zabranjene posljedice, a ne u razlikovanju vrijednosti koje se vrlo često štite i kaznenim i prekršajnim pravom.

Razgraničenje između kaznenih djela i prekršaja proizlazi iz same definicije prekršaja (članak 1. PZ): prekršaj predstavlja samo ono ponašanje kojim se povređuje ili ugrožava javni poredak, društvena disciplina i društvene vrijednosti zaštićene Ustavom, međunarodnim pravom i zakonima čija zaštita nije moguća bez prekršajnog sankcioniranja, a njihova se zaštita ne ostvaruje kaznenopravnom prisilom.

Zlouporaba droga jedan je od najsloženijih fenomena društva, a suzbijanje tog protupravnog ponašanja ostvaruje se kako kaznenom tako i prekršajnom regulativom, pri čemu je uloga prekršajnog zakonodavstva u tim protuprav-

nim ponašanjima osnažena kada je KZ/11 dekriminalizirao kazneno djelo posjedovanja droge bez namjere njezina stavljanja u promet (kazneno djelo iz članka 173. stavka 1. KZ/97) te je takvo protupravno ponašanje ostalo sankcionirano samo kao djelo prekršaja iz članka 54. stavka 1. točke 1. i stavaka 1., 2. i 3. Zakona o suzbijanju zlouporabe droga (najveći broj prekršaja iz tog Zakona upravo je posjedovanje droge bez namjere njezina stavljanja u promet).

Propisivanje posjedovanja droge bez namjere njezina stavljanja u promet samo kao prekršaja, a ne više i kao kaznenog djela, osiguralo je kod tih protupravnih ponašanja dosljednu primjenu načela *ne bis in idem*, a još je značajnije što je generalno dosljedna primjena načela *ne bis in idem* u pogledu svih djela prekršaja u odnosu na kaznena djela osigurana odredbom članka 10. PZ, kojim je propisano da ako je protiv počinitelja prekršaja započeo kazneni postupak zbog kaznenog djela kojim je obuhvaćen i prekršaj, za taj prekršaj ne može se pokrenuti prekršajni postupak, a ako je pokrenut, prekršajni postupak ne može se dalje nastaviti.

Konačno, značajna je uloga prekršajnog zakonodavstva i prekršajnog sudovanja kod svih prekršaja kada je riječ o maloljetnim počiniteljima prekršaja, u suzbijanju kriminaliteta te primjeni odgovarajućih prekršajnopravnih sankcija, koje s obzirom na svoje specifičnosti imaju glavni zadatak prevenirati da se maloljetni počinitelji prekršaja poslije ne pojavljuju i kao počinitelji kaznenih djela, bilo kao maloljetne ili punoljetne osobe.

LITERATURA

1. Josipović, I.; Tripalo, D.; Korotaj, G.; Klarić, G.; Rašo, M., Komentar Prekršajnog zakona (Narodne novine br. 107/07, 39/13 i 157/13 – redakcijski pročišćen tekst s komentarom)
2. Tripalo, D., Pravni kontinuitet i primjena blažeg zakona za počinitelja kaznenog djela protiv zdravlja ljudi, Novine u kaznenom zakonodavstvu – 2013., zbornik radova
3. Svedrović, M., Neovlaštena proizvodnja i promet drogama u praksi sudova nakon stupanja na snagu novog Kaznenog zakona, Novine u kaznenom zakonodavstvu – 2014., zbornik radova
4. Kazneni zakon – KZ/11 (Narodne novine br. 125/11 i 144/12)
5. Zakon o prekršajima protiv javnog reda i mira (Narodne novine br. 5/90, 30/90 – pročišćeni tekst, 47/90 i 29/94)
6. Zakon o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima (Narodne novine br. 117/03, 71/06, 43/09 i 34/11)
7. Zakon o sigurnosti prometa na cestama (Narodne novine br. 67/08, 48/10 – odluka Ustavnog suda RH, 74/11, 80/13, 158/13 – odluka Ustavnog suda RH i 92/14)
8. Zakon o suzbijanju zlouporabe droga (Narodne novine br. 107/01, 80/02, 163/03, 141/04, 40/07, 149/09 i 84/11)
9. Zakon o provedbi uredbi Europske unije iz područja prekursora za droge (Narodne novine br. 80/13)

Summary

MISDEMEANOUR OFFENCES RELATED TO DRUG ABUSE AND THE EFFECTS OF THE DECRIMINALISATION OF THE CRIMINAL OFFENCE OF POSSESSION OF DRUGS WITHOUT THE INTENTION OF PUTTING THEM INTO CIRCULATION, AND AN OVERVIEW OF SOME ASPECT OF THE MISDEMEANOUR ACT

This paper deals with the issue of the suppression of drug abuse by way of misdemeanour legislation aiming at combating this behaviour as one of the most complex problems related to offences. In addition to criminal legislation, which plays the most significant role in the area of combating drug abuse, misdemeanour legislation also has a certain role, as do misdemeanour proceedings, as a specific form of criminal procedure which sanctions a lower degree of infringements that pose a threat to the fundamental social values in the sphere of all misdemeanour offences, including the fight against drug abuse.

The decriminalisation of the offence of possession of drugs without the intention of placing them in circulation has given additional importance to the fight against drug abuse. This type of behaviour, which was treated before the decriminalisation as a criminal offence sanctioned both as a criminal and a misdemeanour offence, is now sanctioned only within the sphere of misdemeanour legislation and adjudication.

This is particularly important in the light of the consistent application of the *ne bis in idem* principle. The application of this principle has also been reinforced with regard to other misdemeanour offences, such as in cases when a criminal offence also contains elements of a misdemeanour offence, by the provisions of the Misdemeanour Act, which lay down that if criminal proceedings have been instituted against a perpetrator of a misdemeanour offence, misdemeanour proceedings may not be instituted, or, if misdemeanour proceedings have already been instituted, they must be discontinued.

Later in the paper, a general overview is given of some specific characteristics of misdemeanour legislation and misdemeanour adjudication, as well as a brief overview of some aspects of misdemeanour legislation and adjudication in cases where misdemeanour proceedings have been instituted against minors.